

INTERFAOL METODLAR ORQALI O‘QUVCHILARNING MUSTAQIL O‘RGANISH KO‘NIKMALARINI TAKOMILLASHTIRISH**Kubayeva Maxbuba Raxmatullaeyvna***Toshkent kimyo xalqaro universiteti**Samrqand filiali o‘qituvchisi*

Interfaol metodlar orqali o‘quvchilarning mustaqil o‘rganish ko‘nikmalarini takomillashtirish zamonaviy ta’lim tizimining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Globallashuv, raqamli texnologiyalar va axborot oqimining keskin ortishi sharoitida ta’lim jarayoni faqat tayyor bilimlarni berishga emas, balki o‘quvchini mustaqil fikrlashga, izlanishga, tahlil qilishga va o‘z bilimini mustaqil ravishda boyitishga yo‘naltirilishi zarur. Shu nuqtai nazardan interfaol metodlar o‘quvchilarning ta’lim jarayonidagi faolligini oshiradi, ularni bilim olishning faol subyektiga aylantiradi hamda mustaqil o‘rganish kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

An’anaviy ta’lim modelida o‘qituvchi asosiy axborot manbai sifatida namoyon bo‘lsa, interfaol yondashuvda o‘qituvchi tashkilotchi, yo‘naltiruvchi va motivator rolini bajaradi. Bu esa o‘quvchilarda mas’uliyat, o‘z-o‘zini nazorat qilish, mustaqil qaror qabul qilish va muammoni hal etish kabi ko‘nikmalarni rivojlantiradi. Interfaol metodlarning asosiy mohiyati o‘quvchini passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantirishdan iborat bo‘lib, bunda bilimlar tayyor shaklda emas, balki o‘quvchining shaxsiy izlanishi, tajribasi va muloqoti orqali egallanadi. Natijada o‘quvchi o‘z bilimini mustaqil ravishda boshqarishni o‘rganadi.

Mustaqil o‘rganish ko‘nikmasi o‘quvchining o‘z oldiga maqsad qo‘yishi, reja tuzishi, zarur axborotni izlab topishi, uni tahlil qilishi, xulosa chiqarishi va o‘z faoliyatini baholay olishi bilan tavsiflanadi. Interfaol metodlar aynan shu bosqichlarning barchasini faollashtiradi. Masalan, “Aqliy hujum” metodi o‘quvchilarning mustaqil fikr yuritish va g‘oya ishlab chiqish qobiliyatini rivojlantirsa, “Kichik guruhlarda ishlash” metodi o‘zaro hamkorlik orqali bilimni chuqurlashtirish va mustaqil izlanishga undaydi. “Klaster”, “Konseptual xarita”, “Insert”, “Baliq skeleti” kabi metodlar esa o‘quvchining axborotni tizimlashtirish, tahlil qilish va mustaqil xulosa chiqarish ko‘nikmalarini mustahkamlaydi.

Interfaol metodlardan samarali foydalanish o‘quvchilarda motivatsiyani oshiradi. O‘quvchi o‘z fikrining qadrlanishini his qilganda, ta’lim jarayoniga qiziqishi ortadi va mustaqil o‘rganishga intiladi. Qiziqish esa mustaqil ta’limning asosiy harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi. Ayniqsa, muammoli vaziyat yaratish orqali o‘quvchini izlanishga undash interfaol yondashuvning muhim jihatlaridan biridir. Muammoli savol yoki topshiriq o‘quvchini tayyor javobni kutmasdan, mustaqil

ravishda javob izlashga majbur qiladi, bu esa analitik fikrlash va mustaqil bilim olishni rivojlantiradi.

Zamonaviy ta'limda raqamli texnologiyalar bilan integratsiyalashgan interfaol metodlar alohida ahamiyat kasb etadi. Onlayn platformalar, virtual taqdimotlar, interaktiv testlar, muhokama forumlari va elektron resurslardan foydalanish o'quvchilarga o'z bilimini mustaqil ravishda chuqurlashtirish imkonini beradi. Masofaviy va aralash ta'lim sharoitida interfaol metodlar o'quvchini mustaqil o'rganishga moslashtiradi, o'z vaqtini rejalashtirish va o'zlashtirish jarayonini nazorat qilishga o'rgatadi. Bu esa o'quvchining hayot davomida ta'lim olish kompetensiyasini shakllantiradi.

Interfaol metodlar orqali mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirishda refleksiya muhim o'rin tutadi. Dars yakunida o'quvchining o'z faoliyatini tahlil qilishi, nimalarni o'rganganini baholashi va kelgusidagi rejasini belgilashi mustaqil ta'limni ongli jarayonga aylantiradi. Refleksiya o'quvchiga o'z kuchli va zaif tomonlarini anglash, xatolarini tuzatish va o'z-o'zini rivojlantirish imkonini beradi. Shu bois interfaol darslarda "Mening bugungi yutug'im", "Men nimani o'rgandim?", "Keyingi safar nimani yaxshilayman?" kabi savollardan foydalanish muhimdir.

Interfaol metodlarning yana bir muhim jihati kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishidir. Guruhli ishlar, bahs-munozaralar, rolli o'yinlar o'quvchilarning o'z fikrini erkin ifodalash, boshqalarni tinglash, dalillash va hamkorlik qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Bu jarayonda o'quvchi nafaqat bilim oladi, balki bilimni qanday olishni ham o'rganadi. Natijada mustaqil o'rganish tabiiy ehtiyojga aylanadi.

O'qituvchining metodik mahorati interfaol metodlar samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biridir. O'qituvchi o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda metodlarni to'g'ri tanlashi, muhitni rag'batlantiruvchi tarzda tashkil etishi va mustaqil faoliyatni qo'llab-quvvatlashi zarur. Interfaol darsda o'qituvchi nazoratchi emas, balki hamkor va yo'l boshchi sifatida ishtirok etadi. Bu esa o'quvchining o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va mustaqil o'rganishga tayyorlaydi.

Xulosa qilib aytganda, interfaol metodlar o'quvchilarning mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali pedagogik vosita hisoblanadi. Ular o'quvchini faol, ijodkor, tanqidiy fikrlovchi va o'z bilimini mustaqil boshqara oladigan shaxs sifatida shakllantiradi. Zamonaviy ta'limning asosiy maqsadi ham aynan shunday kompetent, mustaqil va doimiy o'rganishga tayyor avlodni tarbiyalashdan iboratdir. Interfaol metodlarga asoslangan ta'lim jarayoni o'quvchilarning bilim sifatini oshiradi, ularning o'z-o'zini rivojlantirish ehtiyojini kuchaytiradi va uzluksiz ta'lim tamoyillarini amaliyotga tatbiq etishga xizmat qiladi. Shu bois interfaol yondashuvni ta'lim amaliyotiga keng joriy etish bugungi kunning dolzarb pedagogik vazifalaridan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar ro'yhati

1. Ishmuhamedov R.J. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2010.
2. Tolipov O'.Q., Usmonboyeva M.A. Pedagogik texnologiyalarning nazariy va amaliy asoslari. – Toshkent: Fan, 2012.
3. Abduqodirov A.A. Masofaviy o'qitish texnologiyalari. – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi nashri, 2013.
4. Begimqulov U.Sh. Ta'limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2016.
5. Azizxodjayeva N.N. Oliy ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: Tafakkur Bo'stoni, 2014.